

Factsheet: het geel bij wilde vogels

Officiële naam ziekte: Trichomonosis

De ziekteverwekker heet: Trichomonas gallinae

Herkenning

Trichomonosis is een ziekte van met name het bovenste deel van het spijsverteringskanaal (keel-slokdarm). Door de geel-witte kaasachtig abces noemen we de ziekte ook 'het geel'. Door het abces kan de vogel minder goed eten wat leidt tot gewichtsverlies, sloomheid en slecht (onderhouden) verenkleed. In een latere fase: zwellingen rond bek en ogen, gezwollen aangezicht en waterig speeksel, kaas-achtige lucht uit keel. Ook overgeven, diarree en ademhalingsproblemen zijn mogelijk. Soms treden er ook infecties op aan de interne organen als lever, longen etc. Binnen vier dagen na infectie kan sterfte optreden.

Feiten over de ziekte

- Trichomonas gallinae is een eencellige parasiet en wel een flagellaat behorende tot de protozoa.
- Mogelijk de oudst bekende wildlife ziekte (keelaandoening beschreven in de valkerij rond 1500).
- Cosmopoliet; overal ter wereld vastgesteld, met name in relatie tot de verspreiding van de Rotsduif.
- Gastheren/ geïnfecteden: met name duifachtigen (primaire gastheer is de rotsduif).
- Daarnaast is de ziekte bij veel roofvogels en uilen aangetroffen.
- Ziekte is bij geforceerde experimenten ook bij enkele zangvogels aangeslagen, maar in het wild gebeurt dit zelden.
- Pas recent ook in het wild (2002 kentucky >200 vinken en mussen; 2005 en 2006: groenling, vink en mus in UK).

Sinds mei 2009 zijn er in Duitsland enkele duizenden dode groenlingen, vinken, goudvinken, eksters en enkele andere soorten gevonden. De schatting van NABU (BirdLife Partner) is dat er vele tienduizenden vogels reeds gedood zijn door de ziekte. Waarschijnlijk betreft het nu een nieuwe stam van de eencellige.

Overdracht van de ziekteverwekker

Overdracht gaat op verschillende manieren:

1. Weer opbraken van voer voor jongen (ouder-jong)
2. Opbraken van voer als baltsritueel (partner-partner)
3. Geïnfectede vogels die als gevolg van keelinfectie moeite hebben met fourageren en zaad weer uitspugen/laten vallen. Hierdoor kan Tg worden overgedragen (vochtig graan kan tot 5 dagen geïnfected zijn)
4. Geïnfected water (Tg kan 20min tot 5 uur in water overleven afhankelijk van zoutgraad)
5. Eten van geïnfectede prooien (met name roofvogels en uilen; dode duif tot 48 uur pathogeen)

Eén protozoa cel is theoretisch genoeg om ziek te maken (pathogene stam). Sommige duiven ontwikkelen resistentie tegen de pathogene/virulente stammen doordat ze voorheen in aanraking zijn geweest met een milde vorm. Gemiddeld 47% van de rotsduiven is drager van een Tg stam (n=5000 onderzochte duiven uit 17 landen).

Hoge temperatuur en lage regenval levert hogere percentages infectie, mogelijk doordat het aantal drinkplaatsen dan zeer beperkt is waar de besmetting zich concentreert. Ook blijft het Tg bij hogere temperaturen langer buiten het lichaam in leven, wat de kans op besmetting vergroot.

Gevaar voor de mens

Er zijn geen aanwijzingen dat Tg overdraagbaar is op de mens.

Tg is in bepaalde gevallen instaat om kalkoenen te infecteren; het is heel zeldzaam bij kippen.

Effect op wilde vogel populaties

Hierover is nauwelijks iets bekend. Wat we wel weten:

- 1950-1951: 50000-100000 dode treurduiven (VS Alabama eo.)
- 1988: 16.000 bandstaartduiven (VS California)
- 2001-2002: houtduif winterpopulatie Spanje: >2600 dode duiven (~15% van geschatte winterpopulatie, jaar daarop geen grote afname van aantallen). Mogelijk was er een relatie met bijvoeren van fazanten en ander jachtwild.
- Berlijn regio: 80% van haviksnesten >1 jong Tg besmet (n=90 nesten; 269 jongen). 2 daarvan ook overleden. Duiven zijn een belangrijke prooi voor haviken.
- In 2005 en 2006 zijn in Engeland besmette vinkachtigen gevonden.

Behandeling

Behandeling van wilde vogels is vrijwel onmogelijk. Het is belangrijk om de overdracht zoveel mogelijk te voorkomen. Badjes/water/voerstations moeten goed worden schoon gehouden. 10% oplossing van bleekwater als schoonmaakmiddel; goed naspoelen en vervolgens goed laten drogen. Zaden moeten droog worden bewaard. Natte zaden op de voerplaats snel verwijderen.

Situatie in Nederland

Na berichten uit Duitsland dat er in het tweede kwartaal van 2009 duizenden dode vogels zijn aangetroffen die

gestorven zijn als gevolg van Tg-besmetting (vooral groenlingen en enkele andere soorten), druppelden in juli de eerste meldingen van verdachte gevallen in Nederland binnen. SOVON Vogelonderzoek Nederland legt alle meldingen van dode vogels vast. Meldingen van dode vogels kunnen via sovon.nl worden doorgegeven. Alterra en Dutch Wildlife Health Centre hebben enkele verdachte gevallen onderzocht om de besmetting in ons land vast te stellen en het aantal geïnfekteerde vogelsoorten te bepalen. In Nederland is sinds juli 2009 de ziekte vastgesteld bij groenlingen, merels, Turkse tortels, huismus, kip en muskuseend. Er zijn een kleine 400 dode vogels gemeld die niet allemaal aan deze ziekte bleken te lijden.

Conclusie

Het is heel nuttig geweest dat Vogelbescherming, SOVON en Alterra, direct na de eerste verontrustende berichten uit Duitsland, de handen in één hebben geslagen om de verspreiding in ons land te volgen. Daardoor weten we nu dat de ziekte in ons land slechts een beperkt aantal vogels heeft getroffen. Dit heeft geen invloed op de populaties.

Rol van de Nederlandse overheid

Monitoring van dode wilde dieren richt zich in ons land veelal op specifieke soortgroepen en/of ziektes (bijv. vogelgriep). Een goed monitoringssysteem als het gaat om het verzamelen van meldingen van dode wilde dieren en het laten onderzoeken op de doodsoorzaak bestaat echter niet. Vogelbescherming Nederland, SOVON Vogelonderzoek Nederland en Alterra Centre for Ecosystem Studies pleiten ervoor om snel een dergelijk systeem op te zetten. Naast verdieping van de kennis van ziektes moet dit systeem een alarmfunctie krijgen. Ziektes onder wilde dieren kunnen namelijk besmettelijk zijn voor de mens of voor (landbouw)huisdieren. Snelle signalering en actie is dan geboden.